

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.044 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Захарчука Віктора Миколайовича на дисертацію Яковлевої Світлани Володимирівни на тему «Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього», подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Ступінь актуальності теми дисертації. Незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів є серйозною проблемою сучасності, адже таке явище негативно впливає на здоров'я населення та призводить до незаконного збагачення злочинців. Досить часто такі дії вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього, що ще більше підвищує суспільну небезпечність цього діяння, адже це призводить до формування у неповнолітніх злочинних ціннісних орієнтирів.

Залучення неповнолітнього до таких дій певною мірою можна тлумачити як різновид опосередкованого виконання кримінального правопорушення, адже досить часто практично неможливо відстежити особу, що залучила неповнолітнього до наркодіяльності. Тому дуже важливе значення має з'ясування механізму залучення неповнолітніх осіб до здійснення незаконного наркообігу у кожному конкретному випадку.

Актуальним є не тільки наукове вивчення проблем, що пов'язані із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, що вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього, але й вироблення ефективних, комплексних і системних способів протидії такому негативному явищу, в тому числі шляхом внесення змін до Кримінального кодексу України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується достатньо великою широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази, аналізом матеріалів правозастосовної практики, послідовним викладенням матеріалу, яка дозволила авторці виконати поставлену мету та визначені завдання.

Авторка не лише наводить, але й критично переосмислює науковий доробок відомих вчених, формулює відповідне авторське ставлення до вивчення проблем відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього. В цілому правильне визначення об'єкта та предмета дослідження дало можливість логічно та послідовно викласти матеріал, розкрити проблему повно та всебічно.

При написанні роботи авторка опрацювала значний масив (всього 250 джерел) кримінально-правової, кримінологічної та історичної літератури і проаналізувала численні нормативні акти.

Достатньою виглядає емпірична база дослідження, яка складається з рішень ЄСПЛ, Конституційного Суду України, Верховного Суду, статистичних звітів Генеральної прокуратури, матеріалів кримінальних проваджень, вироків судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій, а також власного досвіду роботи суддею судів різних інстанцій. Заслуговує на увагу значна кількість додатків до роботи, що деталізують і доповнюють окремі положення дисертації.

Таким чином, достовірність та обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, отриманих у рецензованому дисертаційному дослідженні, забезпечена завдяки використанню належної джерельної бази, опрацюванню значної кількості вітчизняних нормативних актів, законодавства зарубіжних країн, судової практики, вірно обраним методам наукового пошуку.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових публікаціях.

Наукова новизна рецензованої дисертації полягає у тому, що у ній здійснено аналіз кримінального законодавства, теоретичних та прикладних положень, які стосуються кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього.

Запропоновано нове бачення низки аспектів кримінально-правової характеристики цього явища. Положення, які висувуються на захист загалом вдало структуровані дисертанткою відповідно до встановлених вимог, є новими або містять значну частку новизни. Також розроблено зміни до Загальної та Особливої частин КК України.

Основні результати дисертації відображені у п'яти наукових статтях, які включені до переліку наукових фахових видань України та у шести тезах доповідей на конференціях, що відповідає вимогам, передбаченим постановою

Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист у належному обсязі відображені в анотації до дисертації, а її зміст відповідає встановленим вимогам. Текст дисертації викладено у науковому стилі, літературною державною мовою.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності.

У дисертації звернення здобувача до ідей, думок інших науковців містять посилання на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації рецензентом не виявлено.

Викладене вище не виключає наявності у рецензованій роботі положень, які викликають певні застереження та можуть слугувати підставою для дискусії.

1. При аналізі соціальної зумовленості кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього варто звернути увагу і на те, що такі дії спричиняють шкоду не лише здоров'ю населення та нормальному розвитку неповнолітнього, але й порушують громадський порядок та громадську безпеку. Це пов'язано із тим, що досить часто при незаконному збуті наркотиків формуються певні криміногенні території, де роблять «закладки», що негативно впливає на рівень громадської безпеки у цих місцях, особливо якщо це здійснюється у парках чи скверах міста, або на території певних розважальних закладів. Також для більш детального дослідження соціальної зумовленості можна додатково проаналізувати такі розроблені принципи криміналізації, як принцип співрозмірності позитивних і негативних наслідків криміналізації, принцип кримінально-політичної адекватності криміналізації, принцип системно-правової несуперечливості криміналізації конкретного діяння, принцип міжнародно-правової необхідності й допустимості криміналізації, принцип можливості здійснення процесуального переслідування, принцип відсутності прогалін у законі й ненадмірності заборони, принцип визначеності та єдності термінології, принцип повноти складу кримінального правопорушення, принцип співрозмірності санкції і економії репресії тощо. Це дозволить більш детально обґрунтувати соціальну зумовленість кримінальної відповідальності за досліджувані кримінальні правопорушення.

2. При аналізі суб'єктивної сторони важливо правильно кваліфікувати випадки, коли винний не усвідомлював і не міг усвідомлювати факт недосягнення повноліття особою, яку він залучив до вчинення кримінального правопорушення. Оскільки злочинець може умисно використовувати це для пом'якшення кримінальної відповідальності, було б доцільним розробити критерії такого усвідомлення. Особливо проблемним це може бути у випадках усвідомлення особою неповнолітнього віку, але не усвідомлення малолітнього віку.

3. При розгляді окремих питань кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього слід чітко встановити критерії, коли неповнолітня особа, яку залучили для діяння, є потерпілим, а коли співучасником діяння, а коли і те, і інше. Адже така особа досить часто розуміє кримінально-протиправний характер своєї діяльності, і відповідно, теж має підлягати кримінальній відповідальності. Також виникає інше питання – як враховувати те, що така особа вчиняє кримінальне правопорушення не з власної ініціативи, а через те, що її певним способом залучили до цього. Зокрема, чи це може пом'якшити її відповідальність?

Разом із тим, слід відзначити, що характер наведених міркувань щодо окремих фрагментів роботи не виключає можливості спростування аргументів рецензента та в цілому не знижує наукової цінності представленого наукового дослідження.

Висновки:

1. Дисертація Яковлевої Світлани Володимирівни на тему «Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняються неповнолітнім або із залученням неповнолітнього», є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини кримінального права та правозастосовної практики.

2. Дисертація Яковлевої Світлани Володимирівни виконана і оформлена у відповідності до вимог, що передбачені передбачених Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Здобувачка Яковлева Світлана Володимирівна заслуговує на присудження їй освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент

**декан юридичного Хмельницького
університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук, доцент**

Віктор ЗАХАРЧУК